

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Все більшої уваги суспільства набувають питання забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємств. Забезпечення високого рівня економічної безпеки підприємства вимагає усвідомлення та узгодження внутрішніх і зовнішніх економічних інтересів, ідентифікації загроз, визначення наявного рівня безпеки та можливості забезпечення його на майбутнє, формування концепції, стратегії, системи економічної безпеки, побудови організаційного механізму управління економічною безпекою, обґрунтування конкретних шляхів, методів і засобів тощо. Механізми управління економічною безпекою допомагають підприємствам уникнути негативного впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на їх діяльність. Зараз існує багато механізмів та методів, що допомагають у вирішенні цього питання. Багато вчених займались вивченням цього питання, та у всіх них різні підходи до даної проблеми. О. Бойкович, І. Мойсеєнко, В. Волошин, І. Бланк, О. Марченко, Ю. Кім, Г. Дем'яненко та інші приділили питанню механізмів

управління економічною безпекою свої праці, які до сьогодні мають свій вплив на моделі деяких підприємств.

Стійкий розвиток підприємства залежить від того, як воно може здійснювати господарську діяльність в умовах нестабільності та негативного впливу на діяльність підприємства різних чинників. Здатність підприємства розвиватися в умовах дії дестабілізуючих чинників, завдяки мінімізації їх негативних проявів, становить сенс економічної безпеки [1].

Мета статті полягає у розробці рекомендацій по удосконаленню механізму управління економічною безпекою підприємства.

Фінансова безпека є одним із найголовніших складників економічної безпеки, так як це є показником ефективності та ліквідності будь-якого підприємства та тому, що її вплив проглядається в усіх сферах діяльності того чи іншого підприємства. Автор Вахлакова В.В., відмовляючись від традиційної згортки нормалізованих показників при визначенні загального показника, пропонує здійснювати оцінку лише на основі двох складових: ринкової та фінансової [2].

Кравчук П.Я. пропонує термін «корпоративна безпека» в якому виділяє окремо фінансово-економічну безпеку. Автор розглядає корпоративну безпеку на трьох рівнях. Він ставить економічну безпеку поряд із маркетинговою та фінансовою безпекою на третьому рівні. Такі твердження є об'єктивними та підтверджуються можливістю розрахувати рівень безпеки підприємства за допомогою фінансових та економічних показників і динамікою їх змін [3].

Автори Толстова А.В., Хоменко Е.В. [4] пропонують оцінювання рівня економічної безпеки підприємства проводити в декілька етапів:

- визначення знаходження підприємства в стані економічної безпеки за рівнем чистого прибутку, тобто за принципом достатності його для реалізації простого та розширеного відтворення з врахування фактору інфляції;

- визначення інтегрального показника економічної безпеки на основі оцінювання складових, що мають місце в діяльності підприємства за галузевим принципом;

- узгодження першого та другого етапів оцінювання, визначення зон економічної безпеки підприємства.

Виходячи із вище зазначеного, механізм управління економічною безпекою підприємства повинен враховувати всі загрози і попереджати про них до їх прояву та є дуже важливим для життєдіяльності будь-якого підприємства. Механізми управління економічною безпекою підприємства розглядались багатьма вченими і мають безліч варіацій.

Механізм економічної безпеки підприємства являє собою взаємодію інструментів та методів щоб забезпечити реалізації стратегій економічної безпеки будь-якого підприємства. Так, Коковський Л. вважав, що органи судової, законодавчої та виконавчої влади, законодавство, громадські організації та економічні агенти роблять систему механізму економічної безпеки [5].

Вавдіюк Н.С. та Герасимчук З.В. вважають механізм економічної безпеки як комплекс принципів, функцій, методів, інструментів що були використані її суб'єктами та послідовність їх дій з метою послідууючої реалізації стратегії, концепції та комплексних програм для забезпечення економічної безпеки підприємства [6].

Амельницька З.В. вважає механізмом управління економічною безпеки підприємства сукупність принципів, методів, форм, заходів, способів, важелів, що

між собою взаємодіють. Також авторка вважає, щоб досягнути реалізації цілей управління, необхідно розглянути систему управління як сукупність механізмів [7].

Автори Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Кравчук Н.М. вважають що, механізм забезпечення економічної безпеки підприємства – це структурно взаємопов'язана сукупність заходів і способів, що підсилюють вплив на фактори, від стану яких залежить результативність економічної безпеки. Отже, структуру механізму забезпечення економічної безпеки підприємства можна розглянути, як сукупність деяких змінних. Структурні елементи механізму включають в себе суб'єкти та об'єкти забезпечення економічної безпеки, засоби та ресурси, цілі, цінності та економічні інтереси. До об'єктів механізму забезпечення економічної безпеки підприємства відносяться: а) напрями діяльності підприємства (постачальна, виробнича, управлінська, комерційна); б) майно і ресурси (матеріально-технічні, фінансові, інтелектуальні, інформаційні); в) персонал, різні структурні підрозділи, служби та ін. Суб'єктами механізму забезпечення економічної безпеки підприємства є особи, служби і підрозділи, які відповідають за рівень економічної безпеки [8].

Автор Шило Ж. вважає, що в системі економічної безпеки підприємства під механізмом слід розуміти влаштований певним чином порядок послідовності станів і процесів, що забезпечують економічну безпеку підприємства. Механізм управління економічною безпекою підприємства включає сукупність елементів:

- філософію економічної безпеки підприємства;
- функції, що реалізують процес управління економічною безпекою;
- ресурсне забезпечення механізму;

– цільова спрямованість, що містить основні організаційні форми та економічні інструменти, необхідні для забезпечення економічної безпеки функціонування підприємства [9].

Виходячи з цих стверджень механізм забезпечення економічної безпеки є обов'язковим складовим безпеки підприємства, ґрунтується на принципах та завданнях безпеки, являє собою систематизацію інструментів, методів та підходів для гарантування безпеки підприємства.

Розробка механізмів управління економічною безпекою будь-якого підприємства необхідна для розробки і використання методів, що допомагають захистити підприємство від впливу економічних загроз на його фінансово-економічну безпеку, та дає змогу для детальної оцінки цих загроз. Управління економічною безпекою – це система методів та принципів реалізації і розроблення управлінських рішень, що зв'язані із забезпеченням захисту першочергових фінансово-економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Необхідним нюансом розглядання механізму управління економічною безпекою підприємства є розгляд функцій, що робить цей механізм. Головними функціями цього механізму є прогнозування та програмування, контроль та стимулювання, регулювання та організація [6].

Попередження зовнішніх та внутрішніх загроз фінансовим інтересам, пошук методів, що збільшують ринкову вартість підприємства, ефективний захист підприємства від загроз його фінансовій безпеці – це три найголовніші завдання управління фінансово-економічної безпеки [7].

Сам процес управління фінансово-економічною безпекою можливо розділити на декілька етапів:

- а) розробка систем першочергових фінансових інтересів підприємства;
- б) вивчення та аналіз загроз для фінансової безпеки підприємства;

в) надання оцінки рівню фінансової безпеки:

1) визначення критерію за яким фінансово-економічна безпека буде ефективною, що буде відповідати ступеню коли підприємство знаходиться в безпечному стані;

2) визначення індикаторів економічної безпеки;

3) визначення значень індикаторів що є пороговими;

4) слідкування за обраними індикаторами та формування співвідношення порогових значень з фактичними;

5) знаходження за обраними індикаторами інтегрального рівня фінансової безпеки;

г) створення комплексу заходів, що забезпечать економічну безпеку

д) планування бюджету під комплекс заходів, що було розроблено;

е) реалізація заходів, що були заплановані у процесі діяльності підприємства;

к) контроль реалізації цих заходів;

л) своєчасне управління економічною безпекою підприємства.

Щоб зробити процес управління економічною безпекою підприємства якомога ефективнішим потрібно розв'язати декілька завдань:

– визначити показники системи економічної безпеки і надати прогнозу динаміки стану економічної безпеки;

– за заданими стратегіями щодо управління оптимізувати вектор системи економічної безпеки;

– загальне узгодження відхилень у програмах виробництва підприємства, що є оптимальними рішеннями певних завдань, також оптимізація рентабельності продукції, що була реалізована та рентабельності витрат, котрі були зроблені підприємством;

– надання оцінки рівню економічної безпеки у динаміці за допомогою аналізу темпів зростання показників діяльності будь якого підприємства.

Модель відіграє важливу роль у сфері управління економічною безпекою підприємства, оскільки вона допомагає спростити складну реальність та розкрити внутрішні взаємозв'язки між компонентами системи. Моделювання системи управління економічною безпекою допомагає легше розуміти її функціонування та можливості оптимізації. Зазвичай система управління економічною безпекою включає такі важливі блоки:

- блок оцінки рівня безпеки;
- блок діагностики потенційних загроз;
- блок формування адаптивних реакцій.

Ці блоки допомагають створити ефективну та гнучку систему управління, яка забезпечує захист підприємства від ризиків та забезпечує його стабільність та життєздатність.

Отже, механізм управління економічною безпекою підприємства формується в залежності від загроз економічній та фінансовій безпеці підприємства. Залежить він від багатьох факторів, що впливають на фінансово-економічну систему підприємства. Щоб його ефективно сформувати потрібно розв'язати декілька завдань з управління системою економічної безпеки, знайти індикатори за якими сформувати звіт, проаналізувати їх зміни та розробити план-процес уникнення економічної небезпеки для підприємства.

Перелік джерел посилання

1. Пилипенко Н. М. Розвиток методичних підходів до оцінки економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2017 № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5953>.

2. Вахлакова В. В. Оцінювання фінансової та ринкової складових економічної безпеки підприємства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 8. С. 212-218.
3. Кравчук П. Я. Реалізація інтересів підприємства як основа забезпечення його корпоративної безпеки. *Економічні науки. Сер.: Економічна теорія та економічна історія*. 2013. Вип.10. С.143-151.
4. Толстова А. В., Хоменко Е. В. Методика оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 63. С. 187-195.
5. Коковський Л. Економічна безпека як об'єкт економіко-географічного дослідження. *Вісник Київського національного університету*. 2013. Вип. 1. С. 12.
6. Герасимчук З. В. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення: монографія / за ред. З. В. Герасимчук, Н. С. Вавдіюк. Луцьк: Надстир'я, 2006. 244 с.
7. Амельницька О.В. Управління виробничо-господарською діяльністю локальних електричних мереж: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: 08.00.04. Донецьк, 2008. 20 с.
8. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Кравчук Н. М. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 64-69.
9. Шило Жанна. Методика оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2022. Vol. 1. №. 4. pp. 17-25.